

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและเทคโนโลยีของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต สถานะสุขภาพ พฤติกรรมอนามัยและรูปแบบความต้องการ บริการสาธารณสุขของประชาชนในประเทศไทยเปลี่ยนไป คุณภาพ และประสิทธิภาพ การบริการเป็นสิ่งสำคัญที่ประชาชน ต่างมีความต้องการและเรียกร้องมากขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่สถานบริการสุขภาพที่ต้องการพัฒนาระบบบริการอย่างจริงจังเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อพัฒนาระบบบริการให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน การมีสุขภาพดีเป็นสิ่งที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมี ประชาชนไทยทุกคนควรได้รับบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่จำเป็นอย่างทั่วถึง เพื่อให้มีการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขตามอัธยาศัย มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ไม่ประสบกับความเจ็บป่วยที่ไม่จำเป็น หรือที่ป้องกันได้ ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีและสามารถเข้าถึงบริการ ได้อย่างทั่วถึง กระทรวงสาธารณสุขซึ่งมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ในการให้บริการสาธารณสุขแบบผสมผสานด้านการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมและป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ประชาชนทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้มีความเสี่ยง ผู้สูงอายุ ผู้พิการทุพพลภาพ ผู้ใช้แรงงาน ตลอดจนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมอื่นๆ และสนับสนุนให้เข้าถึงสถานบริการของรัฐทุกระดับ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นสถานบริการสาธารณสุขระดับตำบล ซึ่งมีหน้าที่ในการให้บริการสุขภาพของประชาชนในระดับปฐมภูมิ (Primary Care) เป็นสถานบริการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในชนบทมากที่สุด เป็นจุดเชื่อมระหว่างชุมชนกับระบบบริการสาธารณสุขในระดับต่างๆ มีภารกิจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณสุขแบบผสมผสานด้านการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมและป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพและดูแลผู้พิการ มีเขตรับผิดชอบชัดเจน ที่ผ่านมา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีส่วนสำคัญอย่างมากในการจัดบริการขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชน และช่วยแก้ไขปัญหาสาธารณสุข (กระทรวงสาธารณสุข. 2550 : 7)

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คือ ประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน ให้เข้ารับการอบรมความรู้ทางด้านสาธารณสุขเพื่อเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพในหมู่บ้าน การกำหนดคุณสมบัติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เนื้อหาหลักสูตรที่อบรมแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มความรู้พื้นฐาน (ภาคบังคับ) กลุ่มความรู้เฉพาะ เป็นความรู้เรื่องที่เป็นปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่และความรู้ด้านนโยบายต่างๆ ในการพัฒนางานสาธารณสุขในแต่ละท้องถิ่น สำหรับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เช่น เป็นผู้รับข่าวสาธารณสุขและข่าวสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของเพื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และเพื่อนบ้าน เป็นผู้ให้คำแนะนำแก่ประชาชน ให้บริการช่วยเหลือรักษา เฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุข ซึ่งแบ่งการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้แก่

- 1) เป็นผู้แจ้งข่าวสารสาธารณสุขแก่เพื่อนบ้านในเขตรับผิดชอบ
- 2) เป็นผู้รับข่าวสารสาธารณสุขและข่าวสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน
- 3) เป็นผู้ให้คำแนะนำถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชน
- 4) ให้บริการช่วยเหลือรักษาพยาบาล
- 5) เฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุข
- 6) เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชน
- 7) คุ้มครองสิทธิประโยชน์ทางด้านสาธารณสุขของประชาชนในชุมชน และ
- 8) เป็นแกนกลางในการประสานงานการดำเนินงานสาธารณสุขของหมู่บ้าน

ในปัจจุบัน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ เป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพหนึ่งในตำบลสิงห์โคก อำเภอกะชังศรีวิชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ดูแลรับผิดชอบหมู่บ้านทั้งสิ้น 8 หมู่บ้าน ดำเนินงานตามเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานตามที่กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนด ประชาชนต้องได้รับบริการที่ได้มาตรฐาน พึงพอใจในคุณภาพทุกระดับการให้บริการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต้องมีการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานใหม่เน้นเชิงรุกมากกว่าตั้งรับ เน้นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมให้มากขึ้น และมีการบริการที่หลากหลาย

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านหนองไผ่ จำนวน 125 คน ที่ปฏิบัติงานในชุมชนคอยช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาสาธารณสุขให้กับพี่น้องประชาชน ช่วยประสานงานกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลช่วยพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมาร่วมสองทศวรรษ ผลสำเร็จของงานเป็นที่พอใจระดับหนึ่ง ในระยะเปลี่ยนผ่าน มีการปรับเปลี่ยนระบบบริการสาธารณสุขใหม่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บทบาทจะเพิ่มมากขึ้นปฏิบัติงานเป็นรูปธรรมชัดเจน

มีส่วนร่วมสนับสนุนพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอันจะส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น

จากการประมวลเอกสารข้างต้นชี้ให้เห็นว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีบทบาทหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขให้กับพี่น้องประชาชน เป็นผู้ให้คำแนะนำแก่ประชาชน ให้บริการช่วยเหลือรักษา เฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุข ประสานงานกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและมีส่วนร่วมสนับสนุนพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งบทบาทหน้าที่ดังกล่าวส่งผลต่อการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์ โลก อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์ โลก อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์ โลก อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์ โลก อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์ โลก อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต จำแนกตามหมู่บ้านที่อาสาสมัครสาธารณสุขอาศัยอยู่และระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์ โลก อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

สมมติฐานการศึกษา

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่มีหมู่บ้านที่อยู่อาศัย และที่มีระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์ โลก อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต แตกต่างกัน

ขอบเขตการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โลก อำเภอกะชวยวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 190 คน (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่. 2556 : 8)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โลก อำเภอกะชวยวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 125 คน คำนวณหากกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ หมู่บ้านในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โลก อำเภอกะชวยวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 8 หมู่บ้าน

3. ตัวแปรที่กำหนดในการศึกษา สำหรับตัวแปรในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย

3.1.1 หมู่บ้านที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาศัยอยู่

3.1.2 ระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ ระดับการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โลก อำเภอกะชวยวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านต่างๆ ตามลักษณะการดำเนินงาน จำนวน 3 ด้าน คือ

(กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. 2552 : 88 - 89)

3.2.1 ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

3.2.2 ด้านความร่วมมือประสานงาน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

3.2.3 ด้านการรักษาพยาบาล ดูแลเบื้องต้น

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา คือ ระหว่างเดือน ตุลาคม 2556 – กุมภาพันธ์ 2557

กรอบแนวคิดการศึกษา

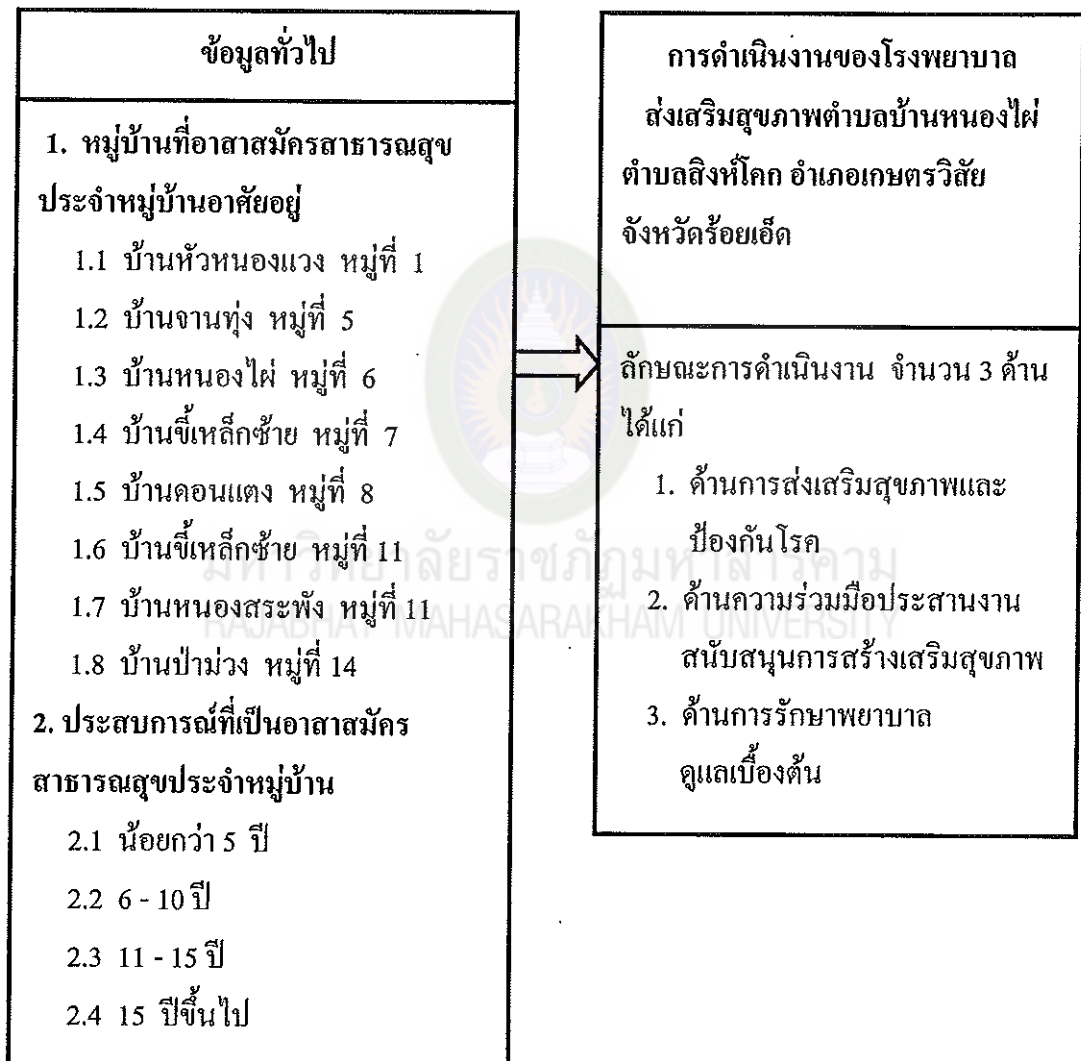
จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โลก อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ศึกษากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. 2552 : 88 - 89)

ตัวแปรอิสระ

(Independent variables)

ตัวแปรตาม

(Dependent variable)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ความคิดเห็น** หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การลงความเห็น การเล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้มาจากพื้นฐานความรู้ ทักษะคติประสบการณ์ และสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของบุคคล โดยมักจะมีอารมณ์ เป็นส่วนประกอบ และในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึงความคิดเห็นของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ต่อการดำเนินงานของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2. **โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล** หมายถึง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

3. **การดำเนินงาน** หมายถึง การให้บริการพื้นฐานด้านสาธารณสุขที่จำเป็นแก่ประชาชนทุกกลุ่มอายุ และบริการทั้งที่เป็นการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพ ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ และตามลักษณะการดำเนินงาน 3 ด้าน ดังนี้

3.1 **ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค** หมายถึง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ให้บริการโดยตรง ซึ่งประกอบด้วย การให้บริการส่งเสริมสุขภาพที่ผสมผสานกับการรักษาพยาบาล ดำเนินการคัดกรองปัญหา ความเสี่ยง ให้วัคซีน ควบคุมป้องกันโรคในระดับบุคคล ให้คำแนะนำ ความรู้และทักษะเพื่อสร้างศักยภาพประชาชนในการดูแลสุขภาพพื้นฐาน

3.2 **ด้านความร่วมมือประสานงาน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ** หมายถึง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินงานร่วมกับประชาชนและหน่วยงานอื่นที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในระดับชุมชน ตลอดจนการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดี

3.3 **ด้านการรักษาพยาบาล ดูแลเบื้องต้น** หมายถึง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ให้บริการรักษาพยาบาลในปัญหา/โรคที่พบบ่อย รวมถึงการฟื้นฟูสภาพและดูแลผู้พิการ โดยมีการกำหนดขอบเขตของสภาพปัญหาหรือรายชื่อ โรคที่ควรดูแลให้ชัดเจน

4. ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข คือ ประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของหมู่บ้านมีบทบาททางด้านการศึกษาเกี่ยวกับสาธารณสุข การเฝ้าระวังทางระบาดแจ้งข่าวการเกิดโรค และประสานงานเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และในการศึกษาค้นคว้า หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอกะชวยวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

5. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คือ ประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน ให้เข้ารับการอบรมความรู้ทางด้านสาธารณสุขเพื่อเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพในหมู่บ้าน และในการศึกษาค้นคว้า หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอกะชวยวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

6. ระยะเวลาที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หมายถึง รวมระยะเวลาที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในชุมชน โดยวิธีประชาคมหรือประชาธิปไตยให้เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ประโยชน์การศึกษา

1. ได้ทราบผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอกะชวยวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
2. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า จะเป็นข้อมูลในการนำมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองไผ่ ตำบลสิงห์โคก อำเภอกะชวยวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น